УДК 336.144.2

Ілляшенко К.В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Сумського державного університету

Ілляшенко Т.О.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Сумського державного університету

Котенко Н.В.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту
Сумського державного університету

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ

TARGET-ORIENTED FINANCING OF EXPENDITURES OF LOCAL BUDGETS: CONTROVERSIAL ISSUES OF EFFECTIVENESS EVALUATION

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено аналізу існуючих проблем оцінки результативності бюджетних програм та пошуку можливих шляхів їх подолання. Ефективне використання програмно-цільового методу управління видатками місцевих бюджетів передбачає застосування дієвого інструментарію оцінки результативності бюджетних програм. Зазначений механізм оцінки повинен сигналізувати як про абсолютно, так і відносну ефективність бюджетних видатків, створюючи умови для порівняльного та ретроспективного їх аналізу.

Ключові слова: бюджетна програма, показники результативності, програмно-цільовий метод, якість життя населення, видатки бюджету.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена анализу существующих проблем оценки ре-зультативности бюджетных программ и поиску возможных путей их преодоления. Эффективное использование программно-целевого метода управления расходами местных бюджетов предусматривает применение действенного инструментария оценки результативности бюджетных программ. Указанный механизм оценки должен включать как показатели абсолютной, так и относительной эффективности бюджетных расходов, создавая условия для сравнительного и ретроспективного их анализа.

Ключевые слова: бюджетная программа, показатели результативности, программно-целевой метод, качество жизни населения, расходы бюджета.

ANNOTATION

The article is devoted to the analysis of existing problems of budgetary programs' outcome assessment and avoiding them. Efficient use of the target-oriented budget expenditures management system requires adequate assessment tools. The evaluation mechanism should include indicators of absolute and relative effectiveness of budget expenditures, creating the conditions for comparative and retrospective analysis.

Keywords: budget program, performance indicators, target-oriented budgeting, quality of life, budget expenditures.

Постановка проблеми. Ефективність державного управління сьогодні у загальному вигляді визначається здатністю влади оперативно та ефективно вирішувати проблеми, які постають перед населенням відповідної країни. Одним із ключових і найбільш дієвих інструментів, завдяки якому будь-яка держава впливає шляхом перерозподілу певної частини ВВП на економічний розвиток народного господарства, є державний бюджет та бюджетна, і в т. ч. фіскальна, політика.

Унікальність бюджетної моделі окремої країни визначає рівень централізації фінансових ресурсів та наявність певних особливостей механізму акумуляції та перерозподілу ВВП як у горизонтальній, так і у вертикальній площинах. Ідеальною вважається така модель перерозподілу фінансових ресурсів, яка, з одного боку, задовольняла би потреби усіх суб'єктів бюджетного процесу та, з іншого – підтримувала би належні стимули для подальшої інтенсифікації місцевого розвитку.

В умовах серйозної економічної кризи, що набирає обертів в Україні останніми роками, пошук внутрішніх джерел підвищення ефективності функціонування бюджетної системи країни в цілому стає одним із ключових питань. В свою чергу, ефективність бюджетної системи багато в чому залежить від оптимальності механізму взаємовідносин «центр – місцева влада» та ефективності витрачання вкрай обмежених фінансових ресурсів на всіх рівнях цієї системи. Особливої уваги в цьому контексті заслуговує питання формалізації алгоритму та методології визначення ефективності бюджетних видатків (бюджетної політики в цілому). Ефективність, як ключова економічна категорія бюджетного менеджменту в цьому контексті, також потребує серйозного переосмислення та аналізу з точки зору необхідності уточнення її змісту на предмет відповідності тактичним і стратегічним пріоритетам розвитку місцевих громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Авторами серйозних сучасних наукових досліджень, присвячених в цілому проблематиці запровадження програмно-цільового методу макрофінансового бюджетування, є як зарубіжні

вчені-економісти, такі як Ведунг Е., Зоді Р., Хаккет Р., Вайс К., так і вітчизняні науковці, праці яких присвячено дослідженню національної специфіки імплементації зазначеного методологічного апарату: Кириленко О.П., Ливдар М.В., Кондусова Л.Ф., Запатріна І.В., Павлюк К.З. та ін.

Значну увагу вітчизняних науковців присвячено саме прикладним аспектам застосування методології програмно-цільового підходу (ПМЦ) до управління видатками бюджету на різних стадіях бюджетного процесу. Так, зокрема, Ливдар М.В. досліджує роль ПЦМ на етапі формування бюджету, аналізує переваги та недоліки бюджету, складеного за програмно-цільовим методом у порівнянні із традиційною моделлю бюджету. Ярошевич Н.Б. спрямовує свої зусилля, серед іншого, на аналіз проблеми запровадження ПЦМ як дієвого механізму реформування системи державного фінансового менеджменту в рамках комплексу реформ, започаткованих урядом України. Безпосередньо питанням впровадження ПМЦ на місцевому рівні приділяє свою увагу Охрімовський О.В., який детально досліджує підходи та методи складання та виконання місцевих бюджетів в рамках концепції ПМЦ.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Існуючий сьогодні механізм оцінювання результативності бюджетних програм на місцевому рівні має велику кількість розрізнених показників та індикаторів, які тільки номінально поєднуються у сім груп за ознакою їх належності до відповідної галузі бюджетних послуг. Така методика визначення результативності програм, по-перше, не дає можливості порівнювати між собою результативність програм, очікувані результати за якими належать до різних сфер суспільного життя та галузей бюджетних послуг; по-друге, вкрай ускладнює вибір найоптимальнішої із проектів існуючих альтернативних програм, що стосуються однієї сфери суспільного життя громади; по-третє, взагалі не враховують принцип граничної корисності видатків, зважаючи на ступінь задоволення конкретної потреби суспільства у відповідній адміністративній послузі. Саме формулюванню пропозицій щодо вирішення зазначених вище проблем і присвячено цю публікацію.

Мета статті. Виявлення дискусійних питань оцінки ефективності бюджетних видатків в рамках застосування програмно-цільового методу управління ними. Порівняльний аналіз вітчизняного та закордонного досвіду застосування результативних показників ефективності реалізації бюджетних програм повинен забезпечити дослідження вихідною інформацією для формування зауважень та пропозицій, які, на думку авторів, повинні сприяти підвищенню якості бюджетного менеджменту на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу. Вперше в Україні методику управління видатками державного бюджету із використанням принципів програмно-цільового методу (ПЦМ) було застосовано при формуванні Державного бюджету у 2002 р. Нормативною базою впровадження такого сучасного інструментарію в практику бюджетного менеджменту України послужила Концепція уряду із застосування програмно-цільового методу [1] і прийняті пізніше Концепція реформування місцевих бюджетів та Програма економічних реформ України на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [2]. Тривалий період часу цей метод успішно реалізовувався виключно на рівні держави, саме тому період часу з 2002 по 2010 р. можна справедливо вважати першим підготовчим етапом впровадження програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні. У 2010–2011 рр. відбувається змістовна робота над методологією імплементації ПЦМ на місцевому рівні, що дозволило уряду країни вже у 2011–2012 рр. реалізувати перші пілотні проекти із імплементації ПЦМ на місцевому рівні. 2012–2014 рр. – це період, коли відбувалося поетапне всеохоплююче переведення процесу бюджетного планування на місцях на сучасну методологічну основу ПЦМ.

На виконання ключових положень Концепції [2] спільними наказами Міністерства фінансів України і відповідних профільних міністерств – Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства культури і туризму – було затверджено Типові переліки бюджетних програм та результативних показників їхнього виконання для місцевих бюджетів за галузями [3–6]. Але виникає питання, що саме це за показники та що вони дозволяють вимірювати.

Показники результативності бюджетних програм, як універсальна порівняльна база оцінки, дозволяють співставити ефективність зусиль уряду та місцевої влади у різних напрямах соціально-економічного розвитку суспільства чим сприяють максимізації корисності бюджетних видатків. Але чи так воно є насправді?

Перше питання, яке виникає вже при спробі визначити дієвість існуючого методологічного апарату оцінки результативності бюджетних видатків, полягає у відсутності однозначності розуміння відповідної критеріальної бази навіть у наукових колах. В таблиці 1 наведено результати порівняння відповідних авторських підходів.

Національне бюджетне законодавство України передбачає, що перелік завдань та результативних показників бюджетної програми може уточнюватись і розширюватись. Кількість результативних показників та їх декомпозиція за чотирма основними групами обумовлюється специфікою відповідної галузі народного господарства та бюджетної програми і має на меті забезпечити менеджмент належною та достатньою інформацією для комплексного аналізу виконання бюджетної програми.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика авторських підходів до визначення показників бюджетної результативності

Автор підходу	Показники бюджетної результативні програм
Міністерство фінансів України	Показники затрат, продукту, ефективності, якості (стимулятори, дестимулятори)
Зоді Р.	Затрати, робоче навантаження, продукт, продуктивність, результативність, корисність
Хаккет Р.	Робоче навантаження, якість, продуктивність, рентабельність
Ведунг Е.	Продуктивність, ефективність: аналіз витрати-вигоди (грн.), результативність (нат. од.)
Вайс К.	Якісні показники ефективності та результативності
Світовий банк	Показники задіяних ресурсів, продукту, впливу і результатів, відповідності, сталості
Федченко Т.В., Кузьминчук Н.В.	Інтегральний показник ефективності виконання бюджетних програм
Набока Т.С.	Зведений показник рівня виконання бюджетної програми

Джерело: складено авторами на основі [7–9]

Результати детального дослідження типових переліків бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів, наведені у таблиці 2, актуалізують ціле коло серйозних питань. Певну невизначеність та плутанину викликає значна кількість типових бюджетних програм і результативних показників їх виконання.

Таблиця 2

Кількісна характеристика результативних показників бюджет-них програм за галузевою ознакою (місцеві бюджети)

Галузь бюджетних послуг	Загальна кількість типових програм/ підпрограм	Кількість результативних показників бюджетних програм/ підпрограм
Державне управління	8	49
Освіта	27	252
Охорона здоров'я	25	212
Соціальний захист і соціальне забезпечення	51	223
Фізична культура та спорт	16	148
Культура	13	276
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	9	91
Разом	**149**	**1202**

Джерело: складено авторами на основі [3–6]

Велика кількість програм сама по собі не є показником і запорукою сталого економічного розвитку на місцевому рівні. Важливе значення мають перш за все процедура складання та затвердження місцевих бюджетних програм. Як свідчить практика, органи місцевого самоврядування нерідко починають процес формування бюджету без узгодження запланованих тактичних заходів із стратегічними планами розвитку відповідних територій та без урахування фінансових можливостей території та зокрема її бюджетного потенціалу.

Ключовою проблемою сучасного інструментарію оцінки результативності бюджетних програм, на нашу думку, сьогодні є неможливість їх прямого використання для співставлення ефектів програм: їх масштабу, своєчасності та комплексності, які суттєво відрізняються одна від одної як за тривалістю реалізації, так і ступенем корисності для відповідної територіальної громади в конкретний момент часу. Існуючий механізм оцінки скоріше дозволяє відстежувати динаміку процесів, що відбуваються, та оцінювати кількісні зміни, ніж отримати уяву про абсолютну та відносну ефективність відповідних заходів.

За існуючої системи оцінки показників виконання бюджетних програм на місцевому рівні результативними можуть бути визнані програми, які передбачають здійснення суттєвих бюджетних видатків на цілі, які в силу певних причин та обставин втрачають свою актуальність для відповідної місцевої громади. Таким чином, дуже важливим є розуміння практичної значущості отриманих результатів оцінки при організації бюджетного процесу на місцях, а також при оцінці використання бюджетних коштів безпосередньо отримувачами суспільних благ.

Як зазначає Бланкарт, кількісне порівняння витрат за програмою та вигод від її впровадження розкриває суть методу оцінки бюджетних програм «витрати – вигода». Умовна грошова оцінка результатів дозволяє перейти до єдиної грошової одиниці виміру як витрат, так і вигоди, що робить можливим взагалі процес їх порівняння [12].

Відповідно до іншого загальновідомого у світовій практиці бюджетного менеджменту методу оцінки програм «витрати – ефективність», ефективною може вважатись бюджетна програма, для якої обсяг задіяних бюджетних коштів покривається результатами виконання цієї програми [13].

Як бачимо, певна відмінність навіть підходів та методів оцінки ефективно-сті бюджетних програм породжує, як наслідок, і неоднозначні з точки зору можливості їх використання у бюджетному менеджменті висновки та рекомендації.

Більшість країн світу суттєво обмежує сьогодні кількість результативних показників виконання програм з метою спрощення як про-

цедури отримання необхідної інформації, так і безпосередньо самого аналізу ефективності видатків; деякі взагалі відмовляються від ідеї комбінації кількісних та якісних показників результативності як інструменту оцінки ефективності бюджетних видатків.

Так, наприклад, уряд Сінгапуру, визнаючи прогресивність орієнтованого на результат бюджетування, відмовився від імплементації зазначеної методології у власний бюджетний процес. Досвід Швеції у впровадженні механізму програмно-цільового управління видатками засвідчив, що, по-перше, збирання великого об'єму інформації не означає і не гарантує можливості ефективного її використання при розподілі обмежених фінансових ресурсів; по-друге, бюджетна свобода місцевих органів влади поступово призводить до заміщення бюрократії управління показниками ресурсоємності видатків бюрократією управління іншим набором таких же формальних показників, але вже результативності [14].

Проведений нами аналіз показує, що єдиної методики імплементації принципів програмно-цільового бюджетування в цілому і оцінки ефективності бюджетних видатків в рамках конкретної програми із можливістю отримання як абсолютних, так і відносних показників, які можна було б застосувати однаково у будь-якій країні, не існує.

До недоліків існуючої моделі оцінки результативності бюджетних програм, окрім зазначених вище, на нашу дуку, можна віднести наступні: показники результативності не є універсальними та сильно залежать від специфіки конкретної програми, що практично унеможливлює порівняння ефективності бюджетних видатків, понесених на розв'язання актуальних проблем в різних галузях народного господарства. Важкість отримання всіх оцінок результативності у грошовому вимірі взагалі піднімає питання доцільності таких штучних маніпуляцій із зазначеними показниками. Ключовим при цьому залишається питання, яке випадає із поля зору багатьох науковців-дослідників: що є ціллю бюджетних видатків? Що саме ми намагаємося визначити: ефективність бюджетних видатків або ефективність досягнення цілей конкретної бюджетної програми? Програма як форма організації процесу розподілу обмежених фінансових ресурсів задля задоволення потреб громади має чітко визначені мету та перелік за-планованих заходів і очікуваних результатів. Оцінка ефективності реалізації конкретної програми дозволяє спостерігати за динамікою кількісних та якісних показників результативності, але жодним чином не демонструє факт наближення громади до досягнення стратегічних цілей сталого розвитку та не дозволяє отримати абсолютні показники ефективності витрат однієї гривні бюджетних коштів. Фактично сьогодні не існує жодного формалізованого механізму співставлення між собою різних програм за ступенем їх актуальності та важливості для громади. Виникає питання, чи є взагалі потреба в таких показниках результативності бюджетних програм, які мають стільки недоліків.

Очевидним фактом при цьому є те, що показники результативності видатків бюджету повинні відгравати ключову роль у процесі прийняття рішення щодо розподілу обмежених ресурсів влади. Оптимальність використання наявних фінансових ресурсів, означає найефективніший алгоритм та напрямок задоволення потреб відповідної громади за рахунок мінімально можливої кількості задіяних при цьому ресурсів.

Пошук оптимального набору показників результативності бюджетних про-грам, як це було показано вище в таблиці 1, разом із тенденцією до скорочення кількості та спрощення смислового навантаження кожного окремого показника призводять все частіше до спроб окремих вчених замінити велику кількість розрізнених хоча і згрупованих за певною ознакою показників одним-єдиним інтегральним показником ефективності.

Ефективність виконання бюджетної програми (Ебп) в загальному вигляді повинна розглядатись як відношення ефекту (Е) від її реалізації до понесених витрат (В):

$$E_{бп} = P / B, \quad (1)$$

де $E_{бп}$ – ефективність виконання бюджетної програми;

Р – ефект/результат від її реалізації;

В – понесені витрати.

Якщо з витратами з точки зору можливості їх ідентифікації та оцінки у грошовій формі все зрозуміло і не очікується жодних ускладнень щодо їх розрахунку, то з формалізацією результатів треба розібратися детальніше.

Зважаючи на всі зазначені вище недоліки існуючої системи показників ефективності бюджетних програм на місцевому рівні, у якості ефекту або результату повинен виступати інтегральний показник, який відповідає наступним критеріям:

– дійсно відображає зв'язок запланованих в рамках програми заходів із стратегічними планами громади на шляху до забезпечення сталого характеру розвитку;

– є універсальним показником, який здатен виконувати функцію своєрідної бази порівняння отриманих результатів для неоднорідних програм і проектів;

– має чітку, прозору та методологічно формалізовану і апробовану процедуру розрахунку, яка не потребує масштабних перетворень та змін у національній системі збору та обробки оперативної статистичної та іншої інформації;

– виступати об'єктивним порівняльним критерієм ефективності видатків за декількома бюджетними програмами з урахуванням специфіки як відповідної галузі народного господарства, так і конкретної програми.

Таким показником, на нашу думку, може стати індикатор якості життя населення певної території (QOL). Міжнародним науковим співтовариством саме показник якості життя визнано одним із ключових факторів, що відображає рівень суспільного розвитку країни в цілому, або певної її території.

Висока якість життя населення країни є головною метою її соціально-економічного розвитку і саме тому може розглядатись у якості ключового критерію ефективності управління як економічними процесами, так і соціальною сферою. Людина та її потреби поступово починають займати центральне у фокусі інтересів чиновників різного рангу. Якість життя населення стає універсальним показником, який інтегрує в собі кількісні характеристики економічних досягнень суспільства та соціального прогресу на шляху до забезпечення сталого розвитку певної території. Відповідні цільові установки знайшли відображення в багатьох програмних документах Європейського Союзу і, зокрема, в стратегії розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого й інклюзивного зростання» [15].

При цьому не розв'язаним залишається питання, як саме ми пропонуємо вимірювати якість життя для цілей оцінки ефективності бюджетних видатків на місцевому рівні. Вочевидь саме це питання є ключовим, оскільки відповідає в методології визначення ефективності обмежених фінансових ресурсів до їх доцільності з точки зору потреб суспільства за перехід від стратегічних цілей розвитку до конкретних тактичних дій в рамках певної бюджетної програми.

Важливою проблемою вимірювання якості життя є розуміння того факту, що кількісні індикатори є основою об'єктивної оцінки, але суспільний прогрес не може бути визначений виключно за допомогою кількісних показників. Цифрами важко виміряти прогрес у таких сферах, як, наприклад, права людини, політичні свободи та безпека, участь громади у розподілі ресурсів на місцевому рівні та ін.

Аналіз існуючої методичної бази свідчить, що на даний час фактично не існує єдиного підходу до оцінки якості життя населення, але при цьому практично всі країни світу застосовують зазначену концепцію для оцінки суспільного прогресу [16].

Загальнотеоретичні рекомендації щодо розрахунку якості життя населення, десятки інтерпретацій яких можна зустріти у наукових працях як вітчизняних, так і закордонних вчених, як правило, не містять чіткого переліку як самих показників, так і алгоритму їх інтеграції [17]. Така ситуація є прийнятною, наприклад, для міжнародних порівнянь прогресу розвитку суспільства, але є неприпустимою та критично недопустимою для спроб застосування її в цілях визначення ефективності бюджетних видатків на місцевому рівні, тобто на рівні окремих громад.

Зазначені нами вище проблеми дозволяє уникнути методологія Європейського фонду з питань покращення життя та умов праці, яка передбачає оцінку якості життя населення за 160 показниками, які об'єднуються у 12 груп за ключовими напрямами: здоров'я, зайнятість, доходи, освіта, сім'я, громадське життя, житлові умови, навколишнє середовище, транспорт, безпека, відпочинок, задоволеність життям [18]. Але застосування при цьому згаданої методи призведе до іншої проблеми: інформаційного дефіциту, оскільки існуючий в країні статистичний апарат не дозволить оперативно отримувати необхідну для відповідних розрахунків якісну інформацію.

Виправити ситуацію може використання методики моніторингу регіонального людського розвитку України, яка була розроблена з використанням принципів і ідей ПРООН та впроваджена в практику роботи органів державної статистики у 2012 р. Недоліком зазначеної методики є те, що складається вона всього з шести блоків та містить лише 33 показники, чого явно недостатньо для комплексної оцінки якості життя населення.

За умови використання показника якості життя людини для цілей виміру ефективності бюджетних видатків на місцевому рівні формула (1) набуває наступного вигляду:

$$E_{бп}=\frac{QOL_t-QOL_{t-1}}{B}, \qquad (2)$$

де QOL_t, QOL_{t-1} – якість життя населення, у році реалізації бюджетної програми та попередньому році відповідно.

Зважаючи на той факт, що реалізація бюджетної програми може, по-перше, бути розрахованою на більш тривалий проміжок часу, ніж один календарний рік і, по-друге, мати наслідки, які будуть проявлятися тривалий час навіть після її завершення, формула (2) трансформується наступним чином:

$$E_{бп}=\frac{\sum_{t=1}^{N}QOL_{баз+T}-QOL_{баз}}{\sum_{t=1}^{Y}B_{t\,диск}}, \qquad (3)$$

де $\sum_{t=1}^{N}QOL_{баз+T}$ – кумулятивний ефект зростання якості життя населення за весь час дії чинників, що стали наслідком реалізації бюджетної програми (N років);

$QOL_{баз}$ – якість життя населення у базовому році (році, що передував року початку реалізації бюджетної програми);

$\sum_{t=1}^{Y}B_{t\,диск}$ – сума дисконтованих видатків бюджету за роками реалізації програми, Т-років.

При цьому не слід забувати, що якість життя населення як інтегральний показник прогресу розвитку суспільства певної території формується не тільки під впливом дії факторів, які є наслідком реалізації конкретної бюджетної програми чи їх комплексу, але і безпосередньо в результаті зусиль самого населення або держави в цілому на національному рівні. Ця ситуація актуалізує питання необхідності проведення детального факторного аналізу чинників, що впливають на якість життя населення

певної території та безпосередньо вже на виході всіх показників, які відображають ступінь прогресу в кожній окремій сфері людського життя.

Висновки. В останні два десятиліття у методології макрофінансового бюджетування більшості економічно розвинених країн та країн, що розвиваються, спостерігається поступове зміщення уваги із затратного (ресурсного) підходу в управлінні бюджетними видатками в бік бюджетного менеджменту, зорієнтованого на результати. Застосовувана сьогодні в Україні методологія ПЦМ має в своїй структурі механізм оцінки результативності бюджетних програм, який не може в повній мірі забезпечити та гарантувати ефективний розподіл та використання обмежених фінансових ресурсів місцевої влади в інтересах громади. Існуючий методологічний апарат управління видатками місцевого бюджету не дозволяє в повній мірі трансформувати стратегічні цілі та завдання сталого розвитку конкретної території в конкретні програмні заходи, зважаючи на відсутність прямого зв'язку між результативними показниками виконання бюджетних програм та стратегіями розвитку суспільства як на національному, так і на регіональному рівнях. Така невідповідність, зокрема, вбачається у відсутності синхронності та узгодженості результативних показників виконання бюджетних програм на місцевому рівні із індикаторами якості життя, методика оцінки якої офіційно використовується в Україні вже багато років.

Подолання зазначеної вище проблеми лежить у площині максимально можливої інтеграції методології оцінки QOL в систему бюджетного менеджменту. При цьому сама імплементація принципів QOL у бюджетний процес потребує додаткових досліджень та якісного перегляду окремих індикаторів системи оцінки певних сфер суспільного розвитку громади.

Невирішеним в повній мірі залишається сьогодні і питання вибору оптимального математичного апарату, який би дозволяв об'єктивно враховувати вагу та цінність кожної окремої складової показника QOL в стоговому інтегральному показнику. Зазначені вище проблеми потребують додаткових наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі» від 14.09.2002 р. № 538-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg =538-2002-%F0.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 308-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-р.
3. Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Освіта»: Спільний наказ Міністерства фінансів України та Міністерства освіти і науки України від 01.06.2010 р. № 298/519 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0413-10/print138998880 5696241.
4. Про внесення змін до Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Державне управління»: Наказ Міністерства фінансів України від 01.10.2010 р. № 1147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4. rada.gov.ua/laws/show/z1706-12.
5. Про внесення змін до Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.2012 р. № 1060/630 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada. gov.ua/laws/show/z1740-12.
6. Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Культура»: Наказ Міністерства фінансів України, Міністерства культури і туризму України від 1 жовтня 2010 р. № 1150/41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0952-10.
7. Про результативні показники бюджетної програми: Наказ Міністерства фінансів України від 27.10.2009 р. № 1252 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=232505& cat_id =232502.
8. Зоді Р. Бюджетування результативності (Бюджетний процес та результативність використання бюджетних коштів): [підруч.] / Р. Зоді; підг. Р.Ю. Зоді за уч. М.С. Лоуренсата, Д.П. Лейсі та ін. – К., 1987. – 147 с.
9. Хакет Р. Програмно-цільовий метод. Proqram Budgeting Manual. Barents Group / Р. Хакет. – Вагпіз §гоир, 1999. – С. 111–112.
10. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм / Е. Ведунг; пер. з англ. В. Шульга. – К., 2003. – С. 291.
11. Вайс К. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / К. Вайс; пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілєвич. – К., 2000. – С. 61–63.
12. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки: [підруч.] / Ш. Бланкарт; пер. з нім.; за наук. ред. та перед. В.М. Федосова С.І. Терещенко, О.О. Терещенка. – К.: Либідь, 2000. – 653 с.
13. Diamond, J. (1990). Measuring Efficiency in Government: Techniques and Experience.Washington: International Monetary Fund., p. 27
14. Flynn, Norman (2001), Moving to Outcome Budgeting, Paper commisslькиioned for the Finance Committee by the Scottish Parliament Research and Information Group. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.scottish.parliament.uk/business/committees/historic/finance/reports-02/fir02-mob-01.htm.
15. «Європа – 2020: стратегія розумного, сталого й інклюзивного зростання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.elgpn.eu/ elgpndb/fileserver /files/39.
16. Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь / [Е.М. Лібанова, О.М. Гладун, Л.С. Лісогор та ін.]. – К., 2013.
17. Измерение прогресса в развитии обществ: доклад Организации экономического сотрудничества и развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unescap.org/stat/cst/1/CST1-8R.pdf.
18. Second European Quality of Life Survey. Overview / European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/ 2009/02/en/2/EF0902EN.pdf.